BISERICA SCIENTOLOGICĂ. O PERSPECTIVĂ MISIONAR-PASTORALĂ ASUPRA PROCEDEELOR DE VINDECARE

Gheorghe-Vlăduț RĂDULESCU*

Abstract: *Scientological Church. A missionary-pastoral perspective on healing procedures*¹. The great “discovery” of Scientology is that all human beings are, in fact, immortal tetans and possess an infinite creative potential. Tetans are not part of the physical universe, made up of energy, space, time, but have the ability to control it. They have lost contact with their origins and have remained in the bodies of mortal men as in a trap. Then they moved from one body to another, passing through successive lives without remembered their original state. Because of this amnesia, the tetanus has come to accept the illusion that they are nothing more than physical bodies. The most important practice in Scientology is called auditing, through which it identifies the engrams of the reactive mind of a prelude (a being possessed by the reactive mind) by observing its reaction to certain key words. This is done following meetings where the subjects undergo several exercises (training). The purpose of “auditing” is to remove the engrams so that individuals can relate their experiences directly and not through the reactive mind filter. The auditor's ultimate goal is to make the subject remember the first engram, received immediately after conception. In the higher stages of the audit, the individual becomes aware of his previous lives, lived as a tetanus in other bodies on this earth and even on other planets. The goal of dianetic therapy is to get the level of "light" (clear). “Luminaries” are those who have been cleansed from the memory of past traumatic experiences and, therefore, have more success in daily life, are healthier and have more communication skills. Because of this, dianetics has also been called

* PhD Student, Faculty of Orthodox Theology „Justinian Patriarch”, at University of Bucharest, Bucharest, Romania.

¹ Studiu realizat sub îndrumarea Pr. Conf. Univ. Dr. Radu Petre Mureșan, care și-a exprimat acordul pentru publicarea acestuia.

“applied theoretical psychology”. The purpose of Scientology therapy is for the individual to become aware of the tetanus that lives in him. Achieving these goals is accomplished through practices that are characteristic of Scientology: auditing and training, purification, monitoring.

Keywords: *Scientology, tetans, engrams, auditing, dianetic.*

Introducere

Editura Freedom Publishing din Los Angeles, încă din anii 1970, a publicat broșuri în cadrul cărora cercetători din domeniul spiritualității comparate, al istoriei religiilor, al sociologiei și al teologiei comparative a religiilor își expuneau cercetările ce aveau legătură cu caracterul religios al Scientology. În cadrul acestor rapoarte² se poate identifica o elaborare a lucrărilor după un tipic uniformizat: autorul începe sau finalizează prin a-și prezenta titlurile academice deținute și opera redactată, prezintă definițiile de tip sociologic ale religiilor și arată că Scientology dă dovadă de aceleași caracteristici ce îi permit să fie identificată ca religie: o doctrină; un cult; o instituționalizare ierarhizată³.

Grupurile cu caracter religios se folosesc uneori de studiile unor cercetători consacrați, deoarece prin ele își pot conferi un plus de legitimitate credințelor și practicilor lor de natură spirituală, mai ales în cazul unor grupări controversate, precum Scientology. Studiile utilizate sunt numai o parte a rapoartelor de activitate științifică care au fost elaborate la cererea Bisericii Scientologice. Acest fapt îl recunosc o bună parte a autorilor⁴.

Ei nu se limitează numai la apreciere științifică, ci se folosesc de concluziile articolelor lor pentru promovarea cauzei Scientology în cadrul societății contemporane⁵. Publicațiile lor devin lucrări de tip

² Gerhardus Cornelis OOSTHUIZEN, *Philosophy, Religions and Church*, South Africa, Edit. University of Durban-Westville Natal, 1977, p. 12.

³ Frank. K. FLINN, *The Marks of Religion*, Washington University St. Louis, Missouri, U.S.A., 1994, p. 7.

⁴ Darrol M. BRYANT, *Scientology – A New Religion*, Renison College, University of Waterloo, Waterloo, Ontario, Canada, 1999, p. 7.

⁵ Per-Arne BERGLIE, *Scientology a Comparison with Religions of the East and West*, University of Stockholm, Stockholm, Sweden, 1996, p. 9.

apologetic, în momentul în care se invocă preținse asemănări între etica scientologică și doctrina creștină sau învățăturile religiilor orientale. În acest mod se prezintă faptul că toate religiile tradiționale, inclusiv creștinismul, și-au cristalizat doctrina și practicile după o lungă perioadă de timp, fiind astfel nedrept să solicităm Scientologiei să aibă criteriile unei religii încheigate imediat după „nașterea” sa. Se afirmă că s-ar putea constata asemănări între Crezul Creștin și cel al Bisericii Scientologice sau că se poate dovedi o paralelă între practica denumită „auditing” și Taina Spovedaniei, a Maslului și a Euharistiei, deoarece respectiva practică ar avea efecte curățitoare de păcate, vindecătoare, dar și consacratore⁶.

Scientologia, în prezent, nu constituie încă subiect de preocupare al literaturii teologice, psihologice sau sociologice în România, chiar dacă lucrările lui La Fayette Ron Hubbard, întemeietorul sectei, au început să pătrundă pe teritoriul țării traduse în română⁷. Studiile referitoare la Biserica Scientologică sunt, majoritatea, prezentări sumare, incluse în lucrările despre noile mișcări religioase care au apărut în România după 1989⁸.

O excepție o constituie prezentarea părintelui Nicolae Achimescu, în lucrarea *Noile Mișcări Religioase*, sistematizată în patru părți: istoricul și organizarea Bisericii Scientologice, doctrina acesteia, metodele și practicile ei, dar și o evaluare din perspectivă ortodoxă. De asemenea, avem și lucrarea părintelui Marius Cloșcă, *Ortodoxia și noile mișcări religioase*, unde Scientologia este prezentată alături de Ufolatrie, New Age și Mișcarea Raeliană.

1. Dianetica și Scientologia

Pentru Hubbard, puterea minții umane (mind), ocupă un loc central. El susține faptul că mintea umană este structurată pe trei nivele interconectate: somatic, analitic, reactiv. Nivelul somatic este cel responsabil cu reglarea tuturor mecanismele de bază menite a susține

⁶ Frank. K. FLINN, *The Marks...*, p. 10.

⁷ La Fayette Ron HUBBARD, *Dianetica. Știința modernă a sănătății mentale*, Bridge Publications/Los Angeles, New Era Publications/Copenhagen, 1999, p. 580.

⁸ Constantin CUCIUC, *Religii noi în România*, București, Edit. Gnosis, 1996, p. 146-147.

viața organismului: funcții renale și locomotorii. Mentea analitică reprezintă centrul de comandă, de aceea este infailibilă. Ea lucrează cu imaginația, cu percepția și cu o „bancă de date” standard. Secțiunea analitică primește ca îndatorire informațiile transmise de către simțuri, pe care acesta le va arhiva și le va aranja în fișiere de stocare. Diviziunea analitică, în percepția lui Hubbard, se aseamănă cu un procesor infailibil ce nu poate provoca nici o eroare sau dezordine psihică sau fizică⁹. În perioada de stres, această secțiune devine inoperantă și diviziunea care câștigă preponderență în această situație este mintea reactivă. Aceasta este răspunzătoare pentru retrăirea unor evenimente traumatice din trecut, denumite „engrame”. Din momentul în care aceste „engrame” își fac apariția în mintea reactivă, ele prind rădăcini, iar persoana în cauză răspunde, într-o manieră reflexivă, la împrejurări care produc o asociere directă sau indirectă cu acele experiențe traumatice (sunete, emoții, mirosuri, senzații tactile, gusturi). Acestea inhibă exprimarea voinței libere a potențialului uman al unei persoane adulte. De asemenea, enramele, sunt cele care împiedică individul să se adapteze corect lumii din jur printr-o manieră proprie și naturală. În conformitate cu terminologia folosită de Hubbard, în acest caz, subiectul este „abarat”¹⁰. Enramele devin astfel direct răspunzătoare pentru totalitatea tulburărilor psiho-somatice ale organismului viu, iar, în anumite cazuri, pot predis pune chiar la îmbolnăvirea fizică, ducând în cele din urmă la deces. Acestea nu numai că slăbesc imunitatea organismului, dar se pot perpetua prin divizare celulară. Din aceste considerente, enramele trebuie eliminate, pentru ca organismul uman să atingă și să rămână în starea de *clear* (pur, clar, luminat): „Clear-ul este țelul terapiei dianetice...Orice persoană poate fi adusă la starea de clear, în afară de cazul unui nefericit căruia i-a fost îndepărtată o mare parte din creier sau care s-a născut cu o structură nervoasă grav deformată. Raționalitatea poate fi studiată numai la o persoană adusă la starea de clear”¹¹.

Tranziția de la dianetică la scientologie s-a realizat în anii 1952-1954, nefiind străină de ostilitățile cu care mediul științific și medical

⁹ La Fayette Ron HUBBARD, *Dianetica. Știința...*, p. 57-58.

¹⁰ *Ibidem*, p. 67.

¹¹ *Ibidem*, p. 23.

au primit teoriile lui Hubbard¹². În textul broșurilor *What is Scientology?* se regăsește următoarea definiție a grupării religioase: „Scientologia este studiul...cunoștințelor despre om și despre viață, lucru vital pentru fiecare persoană, dacă ea dorește să fie fericită și împlinită...Aplicarea principiilor Scientologiei poate îmbunătăți încrederea unei persoane, inteligența, abilitățile sale...”. Acest lucru se poate obține fie prin căutările interiorizate ale rădăcinilor traumatice ale vieților anterioare, fie prin aducerea adeptului la conștientizarea că el are menirea de a ieși din propriul său corp pentru a i se descoperi faptul că acesta este o ființă individuală, care se află mai presus de spațiu, timp, materie și energie¹³.

Adevărata „descoperire” a Scientologiei este că ființele umane sunt tetani nemuritori și că ei dețin o putere de creație infinită. Tetanul nu este o parte a universului fizic, dar are potența de a-l controla după plac. El a pierdut contactul cu originile lui și a rămas în corpul persoanei muritoare. Apoi, tetanii s-au mutat dintr-un trup fizic în altul, trecând prin vieți succesive, fără a putea să-și amintească de starea originară. Din pricina acestei amnezii, tetanul a ajuns să accepte această iluzie: că nu este altceva decât materie.

Așadar, diferența dintre practica dianeticii și religiozitatea scientologică apare mai clar. Cea dintâi se identifică ca fiind o psihoterapeutică prin intermediul căreia o persoană umană poate să ajungă la starea *clear*, în vreme ce a doua transcende viața pământească, având ca scop restituirea realității de tetan a adeptului, ce aduce cu ea și creativitatea pe care o posedă. Părintele Achimescu susține faptul că învățătura lui Hubbard, pentru mulți adepți, reprezintă „o iluzie izvorâtă dintr-o lume a science fiction-ului, mai ales datorită faptului că doctrina promovată de ea este opera unui autor de science fiction”¹⁴.

Scientologia susține și faptul că universul este pus în mișcare de impulsul supraviețuirii. Impulsul reprezintă aptitudinea unui organism, a unei persoane, a unui grup, a unui stat sau a unei rase, de rezolvare a problemelor de supraviețuire¹⁵.

¹² Régis DERICQUEBOURG, *Religions de guérison*, Paris, Edit. Cerf, 1988, p. 90-91.

¹³ *Ibidem*, p. 91-94.

¹⁴ Nicolae ACHIMESCU, *Noile Mișcări Religioase*, Cluj-Napoca, Edit. Limes, 2002, p. 201.

¹⁵ La Fayette Ron HUBBARD, *Dianetica. Știința...*, p. 26.

Acest impuls de supraviețuire la un om neinițiat, „neabert”, se poate remarca pe opt niveluri, denumite „dinamici de supraviețuire”. Primele patru fac obiectul dianeticii, în timp ce următoarele patru au fost adăugate ulterior, după anul 1950, și țin de ethosul scientologic. Primul palier este cel al dinamicii de sine, acel reflex de supraviețuire, de căutare a plăcerii și de evitare a durerii¹⁶. Cea de-a doua, dinamica de sex, este identificată ca impulsul ce asigură perpetuarea speciei; a treia este dinamica de grup, care guvernează domeniul vieții sociale a indivizilor, în vreme ce a patra dinamică, cea a umanității, se preocupă de supraviețuirea umană ca specie. A cincea este dinamica vieții, cea responsabilă cu mobilizarea unui individ să muncească, a șasea, dinamica universului fizic, a șaptea, dinamica gândirii, iar ultima este dinamica gândirii universale.

La finalul acestor niveluri de dinamică universală, Scientology poate să admită existența lui Dumnezeu, ce posedă potențial infinit, însă nu face dovada unei consecvențe în ceea ce privește doctrina sa despre divinitate. Hubbard afirma faptul că, după ani întregi de cercetări, investigațiile sale au invalidat existența reală a unei Ființe Supreme, dar totuși, acesta nu excludea că viitorul poate să-l contrazică în această privință. Scientology, nu pune accent pe natura lui Dumnezeu, ci se focusează pe posibilitatea organismelor umane de a fi sau de a se descoperi dumnezei¹⁷.

Există specialiști care acordă credit afirmațiilor lui Hubbard, precum sociologul Roy Wallis, cel care a realizat unul dintre primele studii despre Biserica Scientologică¹⁸. Fiind bun cunoscător al spiritualităților orientale, Stephen Kent, arată însă faptul că nu se poate face dovada unei influențe de acest gen asupra dianeticii sau scientologiei, pentru că „Hubbard a demonstrat că nu avea decât cunoștințe superficiale despre conceptele orientale pe care le menționa ...Hubbard avea cunoștințe superficiale despre hinduism, deși afirmă că una din sursele sale este Veda”. Kent își susține afirmațiile pe baza a numeroase exemple identificate de acesta în scrierile lui Hubbard¹⁹.

¹⁶ *Ibidem*, p. 41.

¹⁷ *Ibidem*, p. 51.

¹⁸ Jon ATACK, *A piece of blue sky: Scientology and L. Ron Hubbard exposed*, New York, Edit. Lyle Stuart, 1990, p. 14.

¹⁹ Stephen KENT, „Scientology’s Relationship with eastern Religious Traditions”, în *Journal of Contemporary Religion*, 1/1996, p. 21-36.

Afirmațiile pe care Hubbard le prezintă despre preținsele asemănări dintre doctrina scientologică și religiile orientale au fost înaintate în perioada când acesta încerca să contracareze măsurile guvernamentale îndreptate împotriva lui pentru că practica medicina fără licență. În cadrul dianeticii, Hubbard afirmase faptul că mintea reactivă este singura răspunzătoare pentru producerea bolilor psiho-somatice și că, prin utilizarea dianeticii, toate aceste afecțiuni se vindecă fără a fi nevoie de vreun alt tratament medicamentos sau intervenție chirurgicală: „Descărcați conținutul băncii din mintea lui și artrita dispare, miopia se ameliorează, boala de inimă scade, astmul dispare, stomacul funcționează corect și întreg catalogul de boli se ameliorează” sau „Clearii nu răcesc. Răceala vine de obicei dintr-un engram, care o cere, și este confirmată de un mucus real prezent într-un alt engram”²⁰. Din pricina acestor afirmații, Hubbard a fost acuzat de către colegiul medicilor de practicare ilegală a medicinei și farmaceuticii.

2. Practicile dianeticii și scientologiei în contextul terapeutic

Scopul final al terapiei dianetice este de a-l ajuta pe individ în obținerea nivelului de *clear*. „Luminații” sunt adepții care au fost vindecați de amintirile traumatice din trecut și, datorită acestui lucru, sunt pasibili de mai mult succes în viața cotidiană, sunt mai fericiți, mai sănătoși și dețin mai multe abilități comunicative. Datorită acestui fapt, dianetica a mai fost denumită și „psihologie teoretică aplicată”²¹. Finalitatea terapiei de tip scientologic este aceea că individul devine conștient real de tetanul ce-l locuiește. Atingerea acestor țeluri se realizează prin intermediul unor practici specifice Scientologiei: „auditing, training, purificare, monitorizare”²².

Cea mai importantă practică întâlnită în Scientologie poartă numele de auditing, prin intermediul acesteia identificându-se engramele, erorile din mintea reactivă a neinițiatului *preclar* (ființă umană stăpânită de mentalul reactiv), prin observarea reacției acestuia la anumite cuvinte-cheie. Această acțiune se realizează prin niște ședințe în cadrul cărora

²⁰ La Fayette Ron HUBBARD, *Dianetica. Știința...*, p. 119.

²¹ Regis DERICQUEBOURG, *Religions...*, p. 80.

²² Nicolae ACHIMESCU, *Noile Mișcări...*, p. 210-217.

subiectul este supus mai multor exerciții (training). Spre exemplu, el este așezat în fața unui membru curățit, cerându-li-se să se observe reciproc privindu-se în ochi două ore, această practică numindu-se „confruntare”. Un alt exercițiu este punerea subiectului în fața unor situații care provoacă furie, răs, melancolie sau alte reacții de tip emoțional, pentru a-l putea observa cum se manifestă și care sunt stimulii la care el reacționează din reflex, aceasta fiind cunoscută drept „confruntarea cu hărțuire” sau bullbaiting²³.

Scopul „auditing-ului” este eliminarea engramelor, încât individul să poată relata din experiențele sale direct, detașându-se de filtrul minții reactive. Ca ultim scop al auditorului, putem identifica intenția de a face pe cel preclar să re trăiască prima engramă, pe care a primit-o imediat după concepere. Această primă engramă se poate identifica drept o tentativă de avort care a adus rănire embrionului sau o stare de rău a mamei când era însărcinată. În nivelurile superioare ale practicii auditing, indivizii ajung să devină conștienți de viețile anterioare pe care le-au trăit ca tetani în alte corpuri, atât pe pământ, cât și pe alte planete²⁴. Spre exemplu, un om care este astmatic poate descoperi prin auditing faptul că a fost strangulat într-o viață anterioară. Individul care vrea să străbată acest drum eliberator este numit tetan operațional (OT). El parcurge etapele inițierii de la primul nivel OT I, până la ultimul nivel OT IX.

Tehnica auditing are două scopuri: de a convinge adeptul că el este un spirit atotputernic și să-l conducă la starea de clear, prin ștergerea engramelor. Este interesant faptul că, în mentalitatea scientologică, indivizii nu ar fi responsabili ei înșiși pentru engramele lor, pentru că acestea sunt rezultatul unor momente traumatice. Doar în cazul în care oamenii vin în contact cu doctrina scientologică, aceștia devin pe deplin responsabili de a elibera tetanii care îi posedă. În clipa în care procesul auditing-ului avansează, practicantul susține că dobândește puteri supranaturale fizice și mentale. În broșurile Bisericii Scientologice, inițiații povestesc că ajung să știe dinainte că vor fi contactați de anumite

²³ DIDIER, *De l'esperance à l'esclavage. Personnes victimes de sectes, travail effectué dans le cadre de la formation ESTS présenté par Hussy François*, Genève, Edit. Neupriz Mireille, 1997, p. 10.

²⁴ *Ibidem*, p. 18.

persoane înainte ca mobilul să sune sau chiar că au puterea de a vedea ce se petrece în apartamentul învecinat prin ziduri²⁵.

În timp ce adeptul își „clarifică” psihicul, el trebuie să-și curețe și trupul. Dacă luăm în considerare că, pentru Hubbard, boala are trei faze: predispoziția, precipitarea și perpetuarea, în acest caz, engrama primită în urma evenimentelor trumatice predispozează la îmbolnăvirea unei părți din corp. De fiecare dată când este restimulată, engrama precipită sau declanșează boala. În cele din urmă, din pricina faptului că aceasta este continuu restimulată, boala se perpetuează chiar și după tratament. Curățirea de engrame are ca rezultat creșterea și întreținerea forței vitale, îmbunătățirea capacității de supraviețuire, conștientizarea puterii care rezidă în interior și o performanță crescută în activitate. Din aceste considerente, Scientology recurge la practicarea programelor de purificare, care au ca scop eliminarea din organism a toxinelor rezultate în urma utilizării medicamentelor sau a drogurilor, din ingerarea alimentelor modificat-genetic, din expunerea la radiațiile nucleare, etc. Această practică constă în ședințe de stimulare electrică, saună, însoțite de antrenamente fizice și, desigur, de consumul de vitamine și minerale. Adepții consumă regulat vitamine (pastile) dar și un amestec bazat pe calciu cu magneziu, în scopul de a obține „o bună funcționare psihologică”²⁶.

O practică importantă în cadrul auditing-ului este monitorizarea indivizilor cu un dispozitiv, „electrometru” (e-meter), inventat și patentat de Hubbard²⁷. El identifică și raportează impulsurile corporale electrice transmise de piele. Inițiatorii pun întrebări, apoi observă fluctuația aparatului, care arată, susțin auditorii, schimburile electrice din mintea reactivă datorate engramelor. Când este identificată încărcătura emoțională (engrama), neofitul este supus unor discuții până când răspunsul emoțional nu se va mai produce la un nou stimul, fiind astfel curățată și eliminată²⁸.

²⁵ *What is Scientology? The comprehensive reference on the world's fastest growing religion*, Church of Scientology, Bridge Publications/ Los Angeles, New Era/Copenhagen, 1992, p. 307-309.

²⁶ L. Ron HUBBARD, *Tout sur les radiations*, Copenhaga, Edit. Bridge Pubns, 1984, p. 96-122.

²⁷ Regis DERICQUEBOURG, *Religions...*, p. 94-96.

²⁸ DIDIER, *De l'esperance à l'esclavage...*, p. 81.

Concluzie

Biserica Scientologică deține o doctrină care permite dialogul cu tradiția creștină ortodoxă, deoarece Scientology susține existența reală a lumii spirituale și respectarea unui cod moral de către inițiați.

Ca punți de legătură, enumerăm: constituția dihotomică a omului, necesitatea curățirii spirituale și trupești, respectarea unui cod etic. Ideea adeptilor scientologi de necesitate a purificării tetanului și a trupului pentru reconcilierea lor cu rațiunea universală, poate fi explicată de tradiția răsăriteană ca fiind o reminiscență a conștiinței morale în oameni, sădită de Dumnezeu încă de la creația omului, conștiință ce mustră pe cel ce săvârșește păcatul și răsplătește pe cel ce face binele.

Ca aspect pozitiv, necesitatea curățirii prin discurs cu cel inițiat, post cu băuturi detoxifiante și regim alimentar, pentru a șterge engramele cu scopul de a dobândi sănătate trupească și spirituală, pot constitui obiectul unui dialog constructiv între Scientology și dogmele Bisericii Ortodoxe, făcându-se paralele între această psiho-terapie și Tainele Spovedaniei și a Maslului.

Un alt aspect pozitiv îl constituie nevoia adeptilor scientologi de a fi membri inițiați ai grupului religios și de a se reconcilia cu tetanul care îl posedă și cu rațiunea universală, care poate face paralelă de dialog cu Taina Botezului și a Euharistiei.

Respectarea cu tărie a codului etic și monitorizarea periodică pentru a verifica starea spirituală și trupească a adeptilor, poate fi tot un aspect pozitiv, realizându-se punți solide cu canoanele și dogmele bisericești pe care credincioșii trebuie să le respecte zilnic pentru a avea o viață morală.

Ca aspecte negative se pot identifica următoarele: accentul pus pe descoperirea dumnezeului din trup, încadrând astfel divinitatea în sfera impersonală sau chiar în inexistența ei; faptul că adeptii sunt atinși de engrame din pricina altor evenimente sau persoane, ei fiind de fapt infailibili și puri, ducând astfel la o neasumare a realității păcatului, căutând mereu alți vinovați; problematica administrării suplimentelor alimentare, a vitaminelor și mineralelor, a băuturilor detoxifiante etc, negând importanța medicinei și a farmaceuticii, considerate că provoacă apariția engramelor.

Referințe bibliografice:

1. CUCIUC, Constantin, *Religii noi în România*, București, Edit. Gnosis, 1996;
2. BRYANT, Darrol M., *Scientology – A New Religion*, Renison College, University of Waterloo, Waterloo, Ontario, Canada, 1999;
3. DIDIER, De l'esperance à l'esclavage. Personnes victimes de sectes, travail effectué dans le cadre de la formation ESTS présenté par Hussy François, Edit. Neupriz Mireille, Genève, 1997;
4. FLINN, Frank. K., *The Marks of Religion*, Washington University St. Louis, Missouri, U.S.A., 1994;
5. OOSTHUIZEN, Gerhardus Cornelis, *Philosophy, Religions and Church*, South Africa, Edit. University of Durban-Westville Natal, 1977;
6. ATTACK, Jon, A piece of blue sky: Scientology and L. Ron Hubbard exposed, New York, Edit. Lyle Stuart, 1990;
7. HUBBARD, L. Ron, *Tout sur les radiations*, Copenhaga, Edit. Bridge Pubns, 1984;
8. HUBBARD, La Fayette Ron, *Dianetica. Știința modernă a sănătății mentale*, Bridge Publications/Los Angeles, New Era Publications/Copenhagen, 1999;
9. BERGLIE, Per-Arne, *Scientology a Comparison with Religions of the East and West*, University of Stockholm, Stockholm, Sweden, 1996;
10. ACHIMESCU, Nicolae, *Noile Mișcări Religioase*, Cluj-Napoca, Edit. Limes, 2002;
11. DERICQUEBOURG, Regis, *Religions de guerison*, Paris, Edit. Cerf, 1988;
12. KENT, Stephen, „Scientology's Relationship with eastern Religious Traditions”, în *Journal of Contemporary Religion*, 1/1996, p. 63-91;
13. What is Scientology? The comprehensive reference on the world's fastest growing religion, Church of Scientology, Bridge Publications/ Los Angeles, New Era/Copenhagen, 1992.